

Hem>Familjefrågor och arv>Föräldraansvar – vårdnad och umgängesrätt

Föräldraansvar – vårdnad och umgängesrätt

Finland

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

Innehavaren av föräldraansvar är skyldig att trygga en balanserad utveckling och välfärd för barnet enligt dess individuella behov och önskemål. Vårdnaden bör trygga positiva och nära människokontakter i synnerhet mellan barnet och föräldrarna.

Barn ska ges en god vård och uppfostran samt ägnas en med hänsyn till barnets ålder och utveckling behövlig tillsyn och omsorg. Barnet bör såvitt möjligt ges en trygg och stimulerande uppväxtmiljö samt en utbildning som motsvarar dess anlag och önskemål.

Barn bör uppfostras så att det får förståelse, trygghet och ömhet. Barnet får inte undertryckas, agas eller utsättas för annan kränkande behandling. Barnet bör stöddas och uppmuntras i sin utveckling till självständighet, ansvarsfullhet och vuxenhet (lag angående vårdnad om barn och umgängesrätt 361/1983, 1 §).

Vårdnadshavaren är skyldig att trygga barnets utveckling och välbefinnande i enlighet med ovanstående. Vårdnadshavaren har därför rätt att fatta beslut om hur barnet ska vårdas och uppfostras, var barnet ska bo och andra personliga frågor. Barnets åsikter bör alltid beaktas när sådana beslut fattas.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldraansvaret för ett barn?

Är barnets föräldrar gifta med varandra när barnet föds, är de båda vårdnadshavare för barnet. Är föräldrarna inte gifta med varandra när barnet föds, är den moder som har fött barnet vårdnadshavare. Föräldrarna kan komma överens om vem som ska ha vårdnaden om barnet i samband med bekräftelsen av faderskapet. Är den ena föräldern ensam sitt barns vårdnadshavare och ingår föräldrarna äktenskap med varandra, blir de båda vårdnadshavare för sitt barn.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldraansvar över sina barn?

En domstol kan besluta att anförtro vårdnaden till en eller flera personer som gett sitt samtycke till detta, vid sidan av eller i stället för föräldrarna. Ett sådant beslut måste alltid fattas med tanke på barnets bästa och endast när det finns ytterst vägande skäl till att anförtro vårdnaden till någon annan än en förälder. Om barnets föräldrar är avlidna ska socialnämnden se till att en vårdnadshavare utses för barnet.

4 Hur fastställs föräldraansvaret för framtiden om föräldrar skiljer sig eller separerar?

Frågor om vårdnad och umgängesrätt måste alltid lösas med tanke på barnets bästa och med tanke på de bästa framtidsutsikterna. Föräldrarna kan ingå ett avtal om föräldraansvar (i Finland kallat avtal om vårdnad av barn). Om föräldrarna inte kan enas om avtalet, måste frågan lösas i en domstol.

5 Om föräldrar sluter ett avtal om föräldraansvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Avtalet om vårdnad om barn måste vara skriftligt och föräldrarna kan anhålla om att kommunens socialmyndigheter bestyrker avtalet. Socialmyndigheterna måste se till att barnets bästa beaktas i avtalet. Ett avtal som har bestyrkts av socialnämnden har samma giltighet och verkställbarhet som ett laga beslut från en domstol.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrar inte kan komma överens om föräldraansvaret?

Om makarna inte kan enas om ett avtal kan de få hjälp och stöd från en barnatillsyningsman eller medlare i familjefrågor vid socialnämnden.

Barnatillsyningsmannen ger föräldrarna råd och har befogenhet att validera avtal om föräldraansvar som föräldrarna ingår. En bestyrkt överenskommelse anses likvärdig med ett domstolsbeslut. Medlare i familjefrågor hjälper föräldrar att lösa tvister genom förhandling och kan även hjälpa till med att upprätta avtal. Medlarna ska lägga särskild vikt vid att trygga eventuella minderårigas intressen.

En domstol kan fatta beslut om barns vårdnad, boende, umgängesrätt och underhållsbidrag. (Lag om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar 394/2011, 10 §). Förlikning och medling är två separata förfaranden. Förlikningsförfarandet kan inledas när en pågående tvist hänskjuts till förlikning. Förlikning kan även begäras av parterna i tvisten. Förlikningen leds av en domare med bistånd av en sakkunnig, vanligtvis en psykolog eller en socialarbetare. En bekräftad överenskommelse anses likvärdig med ett domstolsbeslut. Om en överenskommelse inte kan nå återupptas domstolsprocessen eller så avslutar domstolen ärendet.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrar går till domstol?

En domstol kan fatta beslut om barns vårdnad, boende och umgängesrätt. Vid behov kan domstolen också besluta om vårdnadshavarens uppgifter, rättigheter och skyldigheter och hur uppgifterna fördelas mellan vårdnadshavarna. När en domstol meddelar beslut om umgängesrätt ska den också fastställa närmare bestämmelser om villkoren för umgänge och vem barnet ska bo hos. I samband med beslut om vårdnad kan domstolen också besluta om underhållsbidrag till barnet.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

En ensam vårdnadshavare beslutar själv om frågor som gäller vårdnad om barnet. Vårdnadsbeslutet från domstolen kan ändå innehålla bestämmelser om en ensam vårdnadshavarens rättigheter och skyldigheter, t.ex. rätten att låta barnet flytta till en annan bostadsort.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrar ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Personer som har gemensam vårdnad är gemensamt ansvariga i alla frågor som rör barnet. Om vårdnadshavarna lever åtskilda fattas beslut i frågor som rör den dagliga omsorgen av den förälder som barnet bor hos. I viktiga frågor behövs dock samtycke från båda vårdnadshavarna. Sådana frågor är till exempel byte av religion eller bostadsort, ett utländskt pass, beslut i utbildningsfrågor och beslut i hälso- eller sjukvårdsfrågor.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Ärenden som gäller vårdnad och umgängesrätt anhängiggörs genom en skriftlig ansökan till tingsrätten i barnets hemkommun. Ansökan kan göras gemensamt av föräldrarna, den ena föräldern, barnets vårdnadshavare eller socialnämnden. Den ska innehålla ett yrkande med motivering. Ansökan ska åtföljas av de handlingar som man vill anföra som bevis. Den ska undertecknas och lämnas in till tingsrätten personligen eller genom ett ombud med fullmakt. Ansökan kan också skickas per post eller fax. Ärendet anhängiggörs när ansökan har inkommit till tingsrätten.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Vid vårdnadsärenden tillämpas lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt. Enligt denna lag ska domstolen ge barnets föräldrar och vårdnadshavare tillfälle att bli hörda vid behandling av ärenden som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt. Barn kan höras personligen i domstolen om det av vägande skäl är nödvändigt för frågans lösning. Domstolen inhämtar i regel också en utredning från kommunens socialnämnd om barnets situation.

Medan ärendet pågår vid domstolen kan den meddela ett interimistiskt förordnande (tillfälligt beslut) om var barnet ska bo, om umgängesrätten och om de villkor som gäller för denna. Om det finns särskilda skäl kan domstolen bestämma vem som ska anföras vårdnaden om barnet tills ärendet avgörs slutligt. Ett interimistiskt förordnande kan inte överklagas. Ett sådant beslut är i kraft tills domstolen fattar ett slutligt beslut i ärendet.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Rättshjälp kan beviljas i vårdnadstvister. Tillgången till rättshjälp beror på personens inkomst. Mer information om rättshjälp i Finland finns [här](#).

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Ett beslut från tingsrätten kan överklagas till hovrätten.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Verkställigheten av ett beslut om föräldraansvar regleras i lag 619/1996 om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt.

Ansökan om verkställighet av ett beslut om föräldraansvar kan också lämnas till utskökningsväsendet, förutsatt att beslutet har meddelats för mindre än tre månader sedan. Ansökan ska åtföljas av själva beslutet.

När domstolen har tagit emot ansökan och motparten har svarat utser domstolen i regel en medlare från socialnämnden. Medlaren kontaktar föräldrarna och diskuterar frågan med dem och i mån av möjlighet även med barnet. Medlaren försöker även få till stånd ett gemensamt möte med båda föräldrarna.

Medlaren lämnar en rapport till domstolen som sedan fattar ett beslut. Domstolen kan också förordna att barnet ska undersökas av en läkare.

Om domstolen förordnar att beslut om föräldraansvar ska verkställas måste motparten överlämna barnet. Som påtryckningsmedel kan man använda vite.

Som en sista utväg kan barnet hämtas från den part som inte rättar sig efter domstolens beslut.

Om en tingsrätt har förordnat att ett barn ska tvångshämtas kan utskökningsmyndigheten ändå begära att medlingen ska fortsätta.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

[Rådets förordning \(EG\) nr 2201/2003](#) tillämpas vid erkännande av beslut om föräldraansvar som meddelats i en annan medlemsstat och som faller inom förordningens tillämpningsområde. Denna förordning gäller inte Danmark

Enligt förordningen erkänns en dom som meddelats i samband med upplösning av äktenskap automatiskt i de övriga medlemsstaterna utan att något särskilt förfarande behöver anlitas. Samtliga berörda parter kan dock begära att en domstol fastställer om domen ska erkännas eller inte. Ansökan om fastställande lämnas i Finland till tingsrätten i barnets hemkommun.

Beslut om föräldraansvar som meddelats i Danmark och beslut som meddelats i Sverige på andra grunder än ovannämnda förordning verkställs enligt 1977 års lag om erkännande och verkställighet av nordiska domar angående privaträttsligt anspråk (lag om erkännande och verkställighet av nordiska domar angående privaträttsligt anspråk 588/1977). Sådana beslut kan inte fastställas separat. Ansökningar om verkställighet inges till tingsrätten.

Övriga utländska beslut om föräldraansvar erkänns i Finland utan särskilt fastställande. Helsingfors hovrätt kan dock på begäran fastställa att ett beslut erkänns eller inte erkänns i Finland.

Verkställighet för ett beslut om föräldraansvar som får verkställas söks hos tingsrätten inom vars domkrets barnet eller motparten är stadigvarande eller tillfälligt bosatt. (Se fråga 14 ovan för närmare upplysningar om verkställighetsförfarandet.)

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Samma förfarande som beskrivs i fråga 15.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

På vårdnadsfrågor som behandlas i Finland tillämpas finsk lag.

Den här webbsidan hör till portalen [Ditt Europa](#).

Du får gärna [lämna synpunkter](#) på innehållet



This webpage is part of an EU quality network

Senaste uppdatering: 15/02/2024

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.